

ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ HEILIGRUSTADT

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΜΟΥ ΚΑΡΟΛΟΝ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗΝ ΜΠΕΤΟΒΕΝ

ὦ σεις ἄνθρωποι πού με λογαριάζετε γιὰ μνησίκακο, τρελλό, ἢ μισάνθρωπο ἢ με κάνετε νὰ περνῶ γιὰ τέτοιος, πόσο εἶθε ἄδικοι γιὰ μένα! Δὲν γνωρίζετε τὴν κρυφὴ αἰτία τοῦ γιατί σᾶς φαίνεται ἔτσι! Ἡ καρδιά μου καὶ τό πνεῦμά μου, ἀπὸ τὰ παιδικὰ μου χρόνια, εἶχανε κλείσει γιὰ τὸ γλυκὸ τῆς καλωσύνης αἰσθημα. Καὶ ἀκόμα εἶχα πάντα τὴ διάθεση νὰ ἐκτελέσω μεγάλα ἔργα. Μόνο συλλογισθεῖτε ποιὰ εἶναι, ἀπὸ ἔξι χρόνια, ἢ δεινὴ κατάστασις μου, πού τὴν χειροτέρευσαν γιατροὶ χωρὶς κρίση, πὼς γελάσθηκα ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο με τὴν ἐλπίδα τῆς καλλιτερεύσεως, καὶ πὼς ἐπὶ τέλους ὑποχρεώθηκα ν' ἀντικρῶ ἕνα νόσημα διαρκές — πού ἡ γιαιτρεία του θὰ χρεασθεῖ ἴσως χρόνια, ἂν δὲν εἶναι ὀλωσδιόλου ἀδύνατη. Ἐνῶ γεννήθηκα με ἰδιοσυγκρασία ζωηρὴ καὶ ἐνεργητικὰ στὴν ὁποῖαν οἱ κανωνικὲς διασκεδάσεις ἦταν προσιτές, ἀναγκάσθηκα νωρὶς-νωρὶς νὰ χωρισθῶ ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους καὶ νὰ περάσω μοναχικὰ ζωὴ.

Ἄν κάποτες ἤθελα νὰ ὑπερνικήσω ὅλ' αὐτά, ἄ! πόσο σκληρὰ ἐσκόνηταφτα στὴν ἀνανέωση τῆς ἀξιοθρήνητης πείρας τῆς ἀρρώστειας μου! Καὶ ὅμως δὲν μοῦ ἦταν δυνατὸ νὰ λέγω στοὺς ἄνθρώπους «Μιλᾶτε πιὸ δυνατὰ, φωνάζετε, γιατί εἶμαι κονφός!» Ἄχ! πὼς θὰ ἠμποροῦσα ν' ἀποκαλύπτω τὴν ἀσθένεια μιᾶς αἰσθήσεως πού ἔπρεπε σ' ἐμένα νᾶναι τελειότερη παρὰ στοὺς ἄλλους, μιᾶς αἰσθήσεως πού ἄλλοτε τὴν εἶχα στὴν μεγαλύτερη ἐντέλειαν, σὲ τέτοια τελειότητα πού σὲ λιγοστοὺς τῆς τέχνης μου ἔλαχε ποτέ! Ἄχ! αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ τὸ κάμω! — Συχωρεῖστε με λοιπὸν ἂν με βλέπετε νὰ ζῶ χωριστά σας τὴ στιγμὴ πού θᾶθελα νὰ ἀνακατευθῶ στὴν συντροφιά σας. Δύο φορὲς δυσάρεστο μοῦ εἶναι τὸ δυστύχημά μου, ἀφοῦ σ' αὐτὸ χρεωστῶ τὸ ὅτι με παρεξηγοῦνε. Μοῦ εἶναι ἀπαγορευμένο νὰῦρω ἀναψυχὴ στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία, στὶς λεπτὲς ὁμιλίαι, καὶ στὶς ἀμοιβαίαις διαχύσεις. Μόνος, ὀλότελα μόνος. Δὲν τολμῶ νὰ πα-

ρουσιασθῶ στὴν κοινωνία παρὰ μοναχὰ ὅταν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τὸ ἀπαιτεῖ. Πρέπει νὰ ζῶ σὺν προγραμμαμένον. — Ἄν πλησιάσω σὲ μιὰ συναναστροφή με σφίγγει σπαραχτικὴ ἀγωνία, ἀπὸ φόβο μήπως ἐκτεθῶ καὶ καταλάβουν τὴν κατάστασὴ μου.

Γι' αὐτὸ τὸ λόγο πέρασα τοὺς ἔξι αὐτοὺς μῆνες στὴν ἐξοχί. Ὁ σοφὸς γιατρός μου μ' ἐσυμβούλευσε νὰ προσέχω ὅσο μπορῶ τὴν ἀκοή μου ἐπρόλαβε ἔτσι τοὺς δικούς μου σκοπούς. Καὶ ὅμως πολλὲς φορὲς με ξαναπιάνει ἡ κλίσις μου γιὰ συναναστροφή καὶ ἀφίνω νὰ παρασύρομαι. Ἄλλὰ τί ταπεινώσις, ὅταν κοντά μου βρίσκονταν κανεὶς καὶ ἄκουε ἕνα μακρινὸ φλάουτο, ἐνῶ ἐγὼ δὲν ἄκουα τίποτα ἢ ἄκουε τὸ βοσκὸ νὰ τραγουδᾷ ἐνῶ ἐγὼ δὲν ἄκουα πάντα τίποτα! Τέτοιοι πειραματισμοὶ μ' ἔρριξαν πολὺ σιμὰ στὴν ἀπελπισία καὶ λίγο ἔλειψε ἐγὼ ὁ ἴδιος νὰ δώσω τέλος στὴ ζωὴ μου.

— Ἡ Τέχνη, μονάχα αὐτὴ μ' ἐσυγκράτησε. Ἄχ! μοῦ φαίνονταν ἀδύνατο νὰ ἐγκαταλείψω αὐτὸ τὸν κόσμον προτοῦ ἀποτελειώσω ὅτι αἰσθανόμουν πὼς ἐβάραινε μέσα μου. — Καὶ ἔτσι ἐπαράτευνα τὴν ἄθλιαν αὐτὴ ζωὴ — ἀληθινὰ ἄθλια — ἕνα κορμὶ τόσο εὐερέθιστο πού ἡ παραμικρότερη ἀλλαγὴ μποροῦσε νὰ ρίξει ἀπὸ τὴν καλλίτερη κατάστασις στὴ χειρόστη. — Ὑπομονή! — Ἐτσι κένε: αὐτὴν τώρα πρέπει νὰ διαλέξω γιὰ ὁδηγὸ — Τὴν ἔχω. — Διαρκῆς, τὸ ἐλπίζω, πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀπόφασίς μου νὰ ἀντιστέκουμαι, ἐωσότου εὐαρεστηθοῦνε οἱ ἀδυσώπητες Μοῖρες νὰ κόψουν τὸ νῆμα τῆς ζωῆς μου. Ἴσως καλλιτερεύσει ἡ κατάστασις μου ἴσως χειροτερεύσει: εἶμαι ἔτοιμος. Στὰ εἰκοσιοχτὼ χρόνια ν' ἀναγκάζεται κανεὶς νὰ γίνετα φιλόσοφος δὲν εἶναι εὐκόλο· πιὸ σκληρὸ ἀκόμα εἶναι γιὰ τὸν καλλιτέχνη παρὰ γιὰ κάθε ἄλλο.

Θεότης, ἀπὸ ψηλὰ βλέπει τὸ βάθος τῆς καρδιάς μου, τὴν γνωρίζεις, ξέρεις πὼς ἡ ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ κάνω τὸ

καλὸ κατοικοῦνε ἐδῶ! ὦ ἄνθρωποι, ἂν μιὰ μέρα διαβάσετε αὐτό, συλλογισθεῖτε πῶς ἤσασταν ἄδικοι γιὰ μένα ὁ δυστυχισμένος ἄς παρηγορηθῆ βρισκοντας ἓνα δυστυχισμένο σᾶν κι' αὐτόν, πού, 'ἐναντία σ' ὅλα τὰ ἐμπόδια τῆς Πλάσης, ἔκαμε ὅτι τοῦ ἦτανε δυνατὸ γιὰ νὰ γίνεи δεκτὸς στὴ σειρὰ τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τῶν ἐκλεκτῶν.

Ἔσεῖς ἀδελφοί μου Κάρολε καὶ Ἰωάννη μολις πεθάνω, ἂν ὁ καθηγητῆς Schmidt ζῆ ἀκόμα, παρακαλέστε τον ἐξ ὀνόματός μου νὰ περιγράψει τὴν ἀσθένειά μου καὶ προσθέσετε στὸ ἱστορικὸ τῆς ἀρρώστειας μου αὐτὸ τὸ γράμμα, πού ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατό μου, ἴσως νὰ συμπυλωθεῖ μαζί μου ὁ κόσμος, τοῦλάχιστον ὅσο τοῦτο εἶναι δυνατὸν.—Συνάμα σᾶς ἀναγνωρίζω καὶ τοὺς δύο κληρονόμους τῆς μικρῆς περιουσίας μου — ἂν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ὀνομάσει ἔτσι. Μοιρασθεῖτε τὴν μὲ εἰλικρίνεια, μείνετε ἐνωμένοι καὶ βοηθεῖτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Ὅτι κακὸ μοῦ κάματε, τὸ γνωρίζετε, σᾶς τὸ ἐσυχώρεσα ἀπὸ πολὺ καιρό. Ἔσενα ἀδελφεῖ Κάρολε σ' εὐχαριστῶ ξανά ἰδιαίτερα γιὰ τὴν ἀφοσίωση πού μοῦ ἔδειξες τώρα τελευταία.

Σοῦ εὐχουμαι νᾶχεις πρὸ εὐτυχισμένη ζωὴ καὶ πρὸ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ φροντίδες ἀπὸ τὴ δική μου. Νὰ συστήσης στὰ παιδιὰ σου τὴν Ἄρετή, μονάχ' αὐτὴ μπορεῖ νὰ δώσῃ τὴν εὐτυχία, ὄχι οἱ παραδες. Μιλῶ ἀπὸ πείρα. Αὐτὴ μ' ἐσυγκράτησεν ἐμένα τὸν ἴδιο στὴν ἀθλιότητά μου. Σ' αὐτὴν καὶ στὴν τέχνη μου χρεωστῶ πῶς δὲν ἔδωκα τέλος στὴ ζωὴ μου μὲ αὐτοκτονία. Χαίρετε καὶ ἀγαπίεστε! — Εὐχαριστῶ ὅλους τοὺς φίλους μου καὶ ξεχωριστὰ τὸν πρίγκηπα Lichuowski καὶ τὸν καθηγητὴ Schmidt — Ἐπιθυμῶ τὰ ὄργανα τοῦ πρίγκηπα L. νὰ διατηρηθοῦνε κοντὰ σ' ἓναν ἀπὸ σᾶς. Μὰ νὰ μὴ προκληθεῖ καμμιά διαφορά γιὰ τοῦτο ἀνά μεσό σας. — Ἄν μποροῦν νὰ σᾶς εἶναι χρήσιμα σὲ τίποτα καλλίτερο πουλήστε τα ἀμέσως.

Πόσον θᾶμουνα εὐτυχισμένος, ἂν μοῦ ἦτανε δυνατὸ νὰ σᾶς ὠφελήσω καὶ στὸν τάφο μου ἀκόμα!

Ἄν εἶναι ἔτσι μὲ χαρὰ πετῶ πρὸς τὸ θάνατο. Ἄν ἔλθει πρὸ τοῦ νὰ τύχω τὴν εὐκαιρία ν' ἀναπτύξω ὅλες μου τὶς καλλιτεχνικὲς δυνάμεις, μ' ὅλη τὴ σκληρὴ μου τύχη, πάλι πολὺ γλήγορα ἔρχεται γιὰ μένα καὶ θὰ εὐχόμευνα ν' ἀργήσει. Ἄλλὰ καὶ ἔτσι εἶμαι εὐχαριστημένος. Μήπως δὲν μὲ ἀπαλλάσσει ἀπὸ μιὰ κατάσταση πόνου χωρὶς τέλος; — Ἐλα ὅποτε θέλεις, θαρραλέα προπορεύομαι νὰ σ' ἀντικρύσω. Χαίρετε καὶ μὴ ξεχνᾶτε ὀλότελα στὸ θάνατο: ἀξίζω νὰ μὲ συλλογίσεσθε γιὰτὶ συχνὰ σᾶς ἐσκέφθηκα στὴ ζωὴ μου, γιὰ νὰ σᾶς κάμω εὐτυχισμένους.

Εἴθε νὰ εἴστε εὐτυχισμένοι.

Heiligrustadt 6 Ὀκτωβρίου 1802.

Γιὰ τοὺς ἀδελφούς μου Κάρολο καὶ Ἰωάννη, νὰ διαβασθῆ καὶ νὰ ἐκτελεσθῆ ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατό μου.

Heiligrustadt 10 Ὀκτωβρίου 1802.

Ἔτσι λοιπὸν σὲ ἀποχαιρετῶ — καὶ ἀλήθεια μὲ λύπη, Ναι ἢ γλυκεῖα ἐλπίδα, πού ἔφερα ἐδῶ πῶς θὰ γιαιτρευθῶ, τοῦλάχιστον ὥσαμε ἓνα βαθμὸ, πρέπει νὰ μ' ἐγκαταλείψει ὀλότελα. Ὅπως τὰ φθινοπωριάτικα φύλλα πέφτουν καὶ μαραίνονται, ἔτσι — κι' αὐτὴ ξεράθηκε γιὰ μένα. Ὅπως ἦρθα περίπου, φεύγω — Ἀκόμα καὶ τὸ μεγάλο θάρρος — πού μὲ συγκρατοῦσε συχνὰ στὶς ὁμορφες τοῦ κολοκαριοῦ μέρες — ἔσβυσε. ὦ Πρόνοια — κάνε μου νὰ φανερωθεῖ μιὰ φορὰ, μιὰ ἄδολη μέρα χαρᾶς! — Τόσος καιρὸς εἶναι πού ἢ βαθεῖα ἀπήχησις τῆς ἀληθινῆς χαρᾶς μοῦ εἶναι ξένη. — Ἄχ! πότε — Ἄχ! πότε ὦ Θεότης θὰ μπορέσω ἀκόμα νὰ τὴν αἰσθανθῶ στὸ Ναὸ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀνθρώπων; — Ποτέ; — Ὅχι! Ἄχ! θᾶτανε πολὺ σκληρό!

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΒΑΝ ΜΠΕΤΟΒΕΝ